

L'ECLÈCTICA

Erri De Luca

Els peixos
no tanquen els ulls

bromera

«T'ho dic un cop i encara gràcies: esbandeix-te les mans al mar abans de posar l'esquer a l'ham. El peix sent l'olor, fuig del menjar que ve de terra. I fes-ho tot tal com veus fer-ho, sense esperar que t'ho hagin de dir. En el mar no és com a escola, no hi ha mestres. Hi ha el mar i hi ets tu. I el mar no ensenya, el mar fa, a la seva manera.»

Escric en italià les seves frases, i totes seguides. Quan les deia ell eren esculls separats amb moltes onades entremig. Les escric en italià; sense la seva veu dient-les en dialecte, sonen esmorteïdes.

Sovint començava amb la «i». A l'escola ensenyen que un relat no s'inicia mai amb una conjunció. Per a ell cada frase era la continuació d'una altra dita feia una hora, un dia. Parlava poc, amb silencis llargs mentre s'atrafegava amb les feines d'una barca de pesca. Per a ell tot formava part d'un sol discurs, en què de tant en tant li queia de la boca la «i», una conjunció que, en escriure-la en italià amb una «e», dibuixa un nus. De la seua veu, vaig aprendre a començar les frases amb una conjunció.

En mi, criatura de ciutat que a l'estiu venia a l'illa, hi veia alguna cosa de bo. Baixava a la platja dels pescadors, em passava les tardes mirant els moviments de les barques. Amb permís de la mama podia pujar en una d'aquelles, llargues, amb remes gruixuts com arbres joves. A bord no feia gairebé res, el pescador es feia ajudar en alguna cosa i m'havia ensenyat a moure els remes, que en feien dos com jo, dret i recalcant-hi tot el pes del cos amb els braços estirats i encreuats. Molt lentament la barca es començava a moure i tot seguit es desplaçava. Aquell resultat em feia gran. Al pescador en algun moment li convenia la meua petita força als remes. No em deixava acostar als hams, ni als llargs fils amb ploms per anar fondo. Eren estris de feina i no hi havien de fer res en mans d'una criatura. En canvi, a terra ferma, a Nàpols, i tant que eren coses de criatures les eines i les hores de feina.

Em feia tirar l'àncora. Jo havia fet deu anys, un garbuix d'infantesa callada. Deu anys era una fita solemne, per primera vegada s'escrivia l'edat amb dues xifres. La infantesa prescriu oficialment quan s'afegeix el primer zero als anys. Prescriu però no passa res, continues dins del mateix cos de marrec encallat dels altres estius, remogut per dins i quiet per fora. Tenia deu anys. Per dir l'edat, el verb tenir és el més exacte.

Vivia amb el cos ficat dins d'un capoll i el cap era l'únic que mirava de trencar-lo.

Després d'haver acabat la primària un any per endavant, aquell estiu ja havia acabat primer de secundària. S'admetia finalment el bolígraf, ja no portàvem la bata negra, prou de tinters, plomins i paper assecant, anomenat *carta zuca* en dialecte, que en italià semblava dir paper llepat.

El meu cap havia canviat, i a mi em semblava que per a mal. A l'edat en què els nens han deixat de plorar, jo, en canvi, començava. La infantesa havia estat una guerra, al voltant es morien més criatures que no pas vells. El seu temps no era cap joguina, tot i que hi juguessin amb fúria. A mi se m'havia perdonat, però m'havia de merèixer el temps.

M'estava tancat a la infantesa, de mainadera tenia l'habitacioneta on dormia sota els castells de llibres del pare. S'enfilaven de terra al sostre, eren torres, cavalls i peons d'un tauler d'escacs posat verticalment. De nit entrava als somnis la pols del paper. Durant la infantesa al peu dels llibres, els ulls no coneixien les llàgrimes. Feia de soldadet, de dia tocava anar amunt i avall pel petit camí de guàrdia.

Quan van arribar els deu anys, el canvi, la fortificació dels llibres ja no va ser prou barrera. De la ciutat van arribar de cop els crits, les misèries, les crueltats a l'assalt de les orelles. Abans ja hi eren, però mantinguts a ratlla. Als deu, es va connectar el nervi entre el dolor de fora i les meves fibres. Plorava i em feia més vergonya que pixar-me al llit. Una cançó, el refilet d'un canari eixorbat perquè li sortís de la gola més límpida la nota del cant, una agressió al carreronet: pujaven els tremolors de llàgrimes i de ràbia, empenyien fins al vòmit. Un vell es mocava, s'estrenyia l'abric mirant amunt de reüll en busca d'un raig de sol, un gos amb la cua entre cames perseguit per la pedra d'un nen: una disenteria dels ulls em feia córrer cap al vàter.

Fins i tot el crit escanyat del venedor d'allis em regirava el pit. Li sortia flux sota les altres veus. Com és que no feia riure el reclam que convidava a prendre'n: «*Acussi nun facite 'e vierm'*», així no criareu cucs? No, en la seva veu es convertia en un expedient desesperat. Jo plorava amb la tovallola davant de la boca. Un remei per parar era mirar-me al mirall: la meua cara alterada per la ganyota em repugnava fins al punt d'aturar-me. Si em passava a escola, havia de fer veure que tenia

mal de panxa i demanar per anar al lavabo. Allà m'hi podia estar poc, passaven coses misterioses, les portes no tancaven i de sobte podia entrar un adult.

A deu anys vaig començar a cantar en veu baixa. El gran retronny de la ciutat era suficient per tapar-ho, però havia d'amagar el moviment dels llavis. M'hi posava la mà, amb els dits a tocar dels pòmuls i el palmell fent de teló. Ara encara m'agrada cantar així, quan condueixo. Per un efecte acústic que ignoro, puja a les orelles un so intens i nítid. A escola ho feia durant les explicacions o amb les finestres obertes quan entrava el xivarri de la ciutat atapeïda. A molts els molesta l'escàndol dels motors, en canvi jo el prefereixo al de les veus. Pujaven piràmides de xiscles per necessitat de sortir disparats de la boca, més que no de dirigir-se a algú. Les veus de la ciutat plena a vessar volien anorrear-se, cadascuna pretenia eliminar les altres. Jo preferia motors, timbres, campanes, el gas sonor que tot sol allibera la concentració. Amb la mà a la boca entonava el cant per a les orelles.

Plorava, cantava, accions clandestines. A través dels llibres del pare aprenia a conèixer els adults per dins.

No eren els gegants que es volien creure. Eren criatures deformades per un cos aparatós. Eren vulnerables, criminals, patètics i previsibles. Podia preveure el que farien, a deu anys era mecànic de l'aparell adult. El sabia desmuntar i tornar a muntar.

A més em desagradava la distància entre les frases que pronunciaven i les coses. Deien, encara que només fos a ells mateixos, paraules que no mantenien. Mantenir: a deu anys era el meu verb preferit. Comportava la promesa de tenir agafat amb la mà, mantenir. El trobava a faltar. Al papa, per la ciutat, li molestava donar-me la mà; pel carrer no volia, si jo ho provava, se'n desfeia i se la ficava a la butxaca. Era un rebuig que m'ensenyava a ser al meu lloc. Ho sabia perquè llegia els seus llibres i coneixia els nervis i els pensaments que hi havia darrere les accions.

Coneixia els adults, llevat d'un verb que ells engrandien exageradament: amar. Me n'empipava l'ús. A primer de secundària, l'estudi de la gramàtica llatina el feia servir com a exemple de la primera conjugació, amb l'infinitiu en -are. Recitàvem temps i modes de l'estimar llatí. Era un dolç forçós per a

mi, indiferent a les llaminadures. Sobretot m'irritava l'imperatiu: ama.

Al punt àlgid del verb els adults es casaven, o bé es mataven. El matrimoni dels meus pares era responsabilitat del verb amar. Juntament amb la meva germana més petita érem un efecte, una de les curioses conseqüències de la conjugació. Per culpa d'aquell verb discutien, a taula callaven, els coberts feien soroll.

Als llibres el trànsit al voltant del verb amar era dens. Com a lector, el considerava un ingredient de les històries, de la mateixa manera que hi quedava bé un viatge, un delicte, una illa, una fera. Els adults exageraven amb aquella antigor monumental, recuperada tal qual del llatí. L'odi sí que l'entenia, era un contagi de nervis recargolats fins que el mecanisme de donar corda està a punt de petar. La ciutat se'l menjava, l'odi, se l'intercanviava amb el bon dia de xiscles i ganivets, se'l jugava a la loteria. No era el d'ara, atiat contra els pelegrins del sud, meridionals, gitanos, africans. Era odi d'humiliacions, de trepitjades a casa i empestats a fora. Aquell odi afegia vinagre a les llàgrimes.

Al meu voltant, ni el veia ni el coneixia el verb amar. Acabava de llegir tot el *Quixot* i m'ho havia confirmat. Dulcinea era llet quallada dins del cervell del cavaller heroic. No era dama i es deia Aldonza. Després vaig saber que per als lectors és un llibre divertit. Jo me'l prenien al peu de la lletra i em feia plorar de ràbia la patacada que havia de rebre a cada capítol.

Els seus cinquanta anys audaçs i eixuts en aquell temps per a mi eren l'edat cornisa per als qui passen arran de l'abisme com somnàmbuls. Capítol rere capítol patia per don Quixot. La meva malícia de lector era l'única cosa que em tranquil·litzava: el llibre tenia per davant centenars de pàgines, no podia morir-se a les primeres. Em feia vessar llàgrimes de ràbia l'escriptor que carregava de cops la seva criatura. I després de les garrotades, dels fracassos, per a més penitència, li obria els ulls de bat a bat, un moment de res, per fer-li veure com n'era, de miserable, la realitat. I en canvi, segons els meus deu anys, tenia raó ell, don Quixot: res no era com semblava. L'evidència era un error, tot tenia un doble fons i una ombra.

A primer de secundària es podia fer servir el bolígraf. «Esss-criviui»: amb l'ordre del mestre s'agafava el plomí

i se sucava. Si l'angle que feia la punta amb el paper era massa obert, la gota de tinta queia al paper. Si l'angle era massa tancat, no corria i es rascava inútilment. L'índex i el mitjà quedaven impregnats d'aquell blau. De conjunt hi anava el paper assecant: els nens pobres no en podien comprar i aleshores ho eixugaven amb un buf, però bufant fluix, com una brisa, per no escampar la tinta. Amb l'aire mesurat, les lletres tremolaven brillants, com fan les llàgrimes i les brases.

A l'institut de secundària no hi havia nenes, era un institut masculí. Quan s'acabaven les classes els noiets anaven a la sortida dels instituts per a noies. A temps perdut els seguia, era de camí cap a casa. Allà al davant el so de les veus arribava a la histèria. Crits, xiscles, rialles, empenyes, un formiguer d'homenets es barrejava amb l'altre i aconseguia els primers contactes per fricció amb els cossos del misteriós sexe contrari. Eren dues baralles de cartes noves, remenades sorollosament a fons. Masculí i femení exacerbaven les seves diferències per agradar-se.

Jo em quedava recalcat a la paret, a la vorera, mirant com es desfeia l'embull de cossos. Havíem nascut després de la guerra, érem l'escuma que queda després del tràngol.

L'aire es carregava de brillantina i regalèssia. Jo mirava l'estona de la sortida sense entendre-la. Aquella generació encara no era a cap llibre. Per què se sentien atrets per un amuntegament de bassa d'anguiles? Em sentia a disgust per ells i per mi. No ens trobaríem mai. Ni a l'illa a l'estiu, ells cada tarda al bar on la música es pagava ficant una moneda a la màquina de discos, jo a nedar o a la platja dels pescadors per veure com tibaven les xarxes cap a la costa.

La corda tenia el gruix d'un bastó, xopa d'aigua, l'estiraven en terra dotze braços. Guanyaven el metre a centímetres, a les ordres d'un cap que donava ritme musical a l'estrebada. Al voltant hi assistia gent de mar i jo que mirava de ficar-m'hi, de no demostrar que era foraster. Però fins i tot amb els pantalons blaus descolorits, la samarreta blanca i descalç feia pudor de ciutat.

Quan arribava el sac terminal, abocava a la sorra gruixuda el blanc lluent del peix, que centellejava de vida sota el sol que després es ponía rere les terrasses de les vinyes.

La pesca amb xarxa és l'única que no s'envermeilleix de sang. Les dones amb les cofes feien de pressa la tria i el repartiment. Altres tardes anava al moll

amb la llinya i un parell de cucs buscats a la sorra al matí. Em quedava assegut esperant si picaven, a les vuit tornava a casa i aleshores s'acabava el dia d'estiu. Aquell any dels meus deu vaig tenir el primer permís per sortir també havent sopat. A l'illa vaig deixar de plorar i cantar.

La meva germana, dos anys més petita, era una catapulta d'instints. Escampava al voltant els seus humors del moment, sense fre. Quan es despertava era una fúria desfermada contra el món que l'empipava amb l'escola i la resta. A més s'abrandava amb tots els jocs, però preferia els de pilota. Em demanava que jugués al poc tros que quedava entre les habitacions amb una piloteta de futbol delirant, empentes, pessics, xiscles, trepitjades i victòries seves, zenit de la gresca. Després aprendria ping-pong, tennis, voleibol. Tenia la intuïció de trobar els angles, els seus tirs provenien d'un instint de geometria, portada amb estil, que és una lleugeresa en l'esforç.

En comparació amb mi, casolà, l'atreïa tot el que passava a fora, s'estava molt al balcó. A escola era la companyia més buscada, la convidaven a dinar i a la tarda les altres nenes. I s'hi quedava a dormir i tot.

Aquell estiu estava convidada a diverses cases. Se sabia de memòria pàgines d'*Allò que el vent s'endugué*, sabia barallar-se i, si cridava, tot el carrer callava. «Ja l'heu feta cantar un altre cop, i que s'esbravi!», deien a la mama les dones de l'edifici. Era tan estrepitosament diversa de mi que feia pensar que un de nosaltres dos havia estat canviat al bressol, sens dubte jo. Tenia la passió del circ, quan a l'hivern plantaven la vela a Fuorigrotta per força hi havíem d'anar tots quatre, ella no admetia defeccions. I es divertia aplaudint, xisclant, i al final el pallaso la feia aixecar i se l'enduia a la pista a collibè per fer una volta corrents. Allà dalt tocava el cim de la seva merescuda glòria.

De gran farà la volta al món amb un circ, pensava jo, en canvi s'ha quedat a Nàpols. I potser ha tingut raó, és el circ més gran del món.

Aquell primer any de secundària m'havien deixat les matemàtiques pel setembre. Vaig descobrir l'evidència de la meva inferioritat. No seguia els passos d'una operació a l'altra. Com que no sabia preguntar, em quedava enrere. Veia que els altres corrien sobre els signes i jo quiet al principi. La descoberta de la inferioritat serveix per a decidir què ets. La vaig acceptar

sense humiliació, només l'havia d'admetre. Hi havia immensos camps del saber que no tocaria mai. El setembre vaig superar l'examen, però no pas la lliçó de la meva incapacitat. Cap habilitat en el que sigui ha pogut corregir la noció d'escassetat que tinc de mi mateix.

Em feia classes de repàs a la taula d'un bar un mestre jove de l'illa. Calb, amb els cabells d'una banda pentinats fins a l'altra templa, la veueta li sortia més del nas que no pas de la boca. Es mofava de la meua dificultat i em va anar bé la seva variant de la mortificació: «Ets un nano trempat, com és que per a les matemàtiques ets tan ruc?».

A través de l'escriptura m'acosto al nen que era fa cinquanta anys, per a un jubileu privat meu. Fins ara els deu anys no m'havien fet escriure. És una edat que no té l'abarroament interior de la infantesa ni la descoberta física del cos adolescent. Als deu s'està dins d'una closca que conté totes les formes futures. Mires a fora com un presumpte adult però encongint en unes sabates petites. Continua la definició de nen, per culpa de la veu i de les joguines en desús, però que continues guardant.

Encara llegia alguna revisteta il·lustrada, però sobretot els llibres que m'omplien el cap i m'eixamplaven el front. Llegir-los era com sortir a mar obert amb la barca, el nas era la proa, les ratlles les onades. Anava a poc a poc, a rem, alguna paraula que no entenia la deixava de banda, sense furgar al diccionari. En espera d'entendre-la, en feia una aproximació. Havia de descobrir-la tot sol, definir-me-la quan la trobés més vegades, a còpia de topar-hi.

Al cap de cinquanta anys, m'acosto a aquella edat d'arxiu de les meves formes successives. Lluny d'allà he consumit el greix d'aquell nen, n'he esborrat variants. En aquell cos sumari hi havia la commoció i la ràbia dels anys revolucionaris, al llatí hi havia l'entrenament per a les llengües posteriors, al cràter del volcà hi havia les muntanyes que un dia pujaria de quatre grapes. Als enderrocs reposats de la guerra hi havia la de Bòsnia, que hauria de travessar, i les bombes italianes sobre Belgrad de l'últim any del 1900, que acolliria abocat a la finestra d'un hotel amb vista sobre el Danubi i el Sava.

Destí, segons la definició, és un recorregut escrit per endavant. Per a l'espanyol és simplement l'arribada. Per a algú nascut a Nàpols el destí és al darrere, és ve-

nir-ne. Haver-hi nascut i crescut esgota el destí: vagi on vagi, ja l'ha rebut com a dot, mig llast i mig salconduit. A les coses que explicaven la mama, l'àvia, la tia, hi havia els grans magatzems de les històries. Les seves veus van formar les meves frases escrites, que no són pas més llargues que l'alè amb què es pronuncien.

A la platja, aquell estiu, m'entestava amb els mots encreuats, els jeroglífics, els anagrames i les criptografies. Si no els resolía no mirava la solució publicada al número següent. Deixava els buits rere meu i continuava. Ara estic convençut que l'enigmística és una bona escola d'escriptura, entrena a la paraula exacta que ha de correspondre a la definició plantejada. Exclou les afins i l'exclusió és gran part del vocabulari de qui escriu històries. L'enigmística em va proporcionar l'habilitat malabar que necessiten les paraules. Allò que aleshores em pensava que era un vici solitari, en canvi, va ser el taller mecànic de la llengua.

No demanava ajuda als adults, que m'informessin d'un nom, d'un fet desconegut. En canvi, de vegades, me'n demanaven ells a mi. Era un punt delicat, si tenia la solució havia d'anar amb compte amb com la presentava. No podia dir-la i prou, era fer-se el savi. «Ho tinc a la

punta de la llengua,estic segur que comença amb...». Si no la trobaven, al cap d'una mica, fent veure que no havia parat de pensar-hi, deia la paraula. Havia après a conèixer els adults pels llibres, sabia com tractar-hi. En canvi amb els de la meua edat no en sabia, a part de les hores obligades d'escola no hi compartia cap esbarjo.

Sota el para-sol del costat, una noieta del Nord tota l'estona llegia novel·letes negres, les mateixes que la meua àvia s'empassava en un dia. Em meravellava que pogués llegir tot un llibre en un dia. Encara ara vaig a poc a poc per les ratlles, vaig a peu respecte als qui llegeixen a velocitat de bicicleta. La noieta llegia així, de pressa, i no la distreia res del votant. La seva mare la interrompia per convidar-la a anar amb ella a refrescar-se. Deixava el llibre obert de cap per avall a la tovallola i seguia la invitació de la mare sense disgust, però sense empenta. I no feia escarafalls quan tocava l'aigua, hi entrava lleugera, com qui entra en una altra habitació. Nedava d'esquena o fent braça, deu minuts i en tornava a sortir. S'escorria els cabells castanys a la sorra, s'eixugava i s'estirava a llegir.

Jo la mirava per curiositat. Ella, quan girava pàgina també mirava de pressa cap al meu cantó, seriosa, amb un

interrogant entre les celles. No em passava ni pel cap la idea d'una atracció. No em feia cap efecte al cos, el seu estirat llegint. El meu continuava tancat, no m'explicava ni per què a la ciutat plorava i al mar no. Devia ser la sal, que se'm quedava a sobre tota l'estació i em feia d'escut.

La noieta no s'assemblava a les que sortien al bati-bull mixt del col·legi. Feia l'efecte oposat al seu voltant, de silenci i espai. Passava una llanxa motora de fusta brillant, un deixant blanc rere l'hèlice, es feia admirar. Ella no es girava. Passava el ferri de les onze i escampava onades divertides per als qui sabien saltar-les. Les mares es desplegaven com sentinelles, alguna cridava un fill fora del metre del control, ella res, indiferència universal. M'alegrava el seu menfotisme meridional que segur que no sabia que tenia.

M'adonava de la novetat: feia cas d'una persona de la meva edat. No m'hauria permès mai la iniciativa, «Què llegeixes?». Ja ho sabia.

Després del ferri de les onze la mama em donava vint lires per comprar-me un polo al bar. Jo anava a prendre-me'l sota l'empostissat de la terrassa. Mentre me'l comprava va venir ella, va demanar el mateix. Mentre desembolicàvem els polos em va dir: «Llegeixo llibres

policíacs». Com si fos la cosa més normal del món vaig respondre en veu baixa: «Ja ho sé, cada diumenge porto els mateixos a la meua àvia, que els llegeix el dilluns i els altres sis dies s'espera».

–Anem a seure –va dir, i jo vaig anar no pas fins als pals sinó només fins als graons de fusta.

–Quin curs fas? –vaig preguntar.

–No malgastem temps amb les bestieses. Tu per què ets així?

Si l'encerto l'endevino, vaig respondre:

–M'agrada tot el que està escrit, els diaris, les guides. Em sé de memòria la llista de preus del bar. M'ho llegeixo tot.

–Jo també, però això no explica per què no vas amb els altres –i va mirar cap un grupet que jugava a pilota a la sorra.

–No m'hi sé estar, no m'agraden els jocs que juguen. A la tarda vaig a nedar o a la platja dels pescadors a veure com treuen les xarxes. Un home que conec de vegades em porta a pescar amb la seva barca. Sé remar una mica.

–Jo sóc escriptora.

Em vaig quedar parat, vaig ensumar fort, de prop em va arribar millor l'oli d'ametlles que feia servir de

protecció. Entre nosaltres el costum era cremar-se i, després de les butllofes, que s'havien de rebentar amb una agulla, sortia la pell de l'estiu, una segona pell gruixuda i fosca. Ella s'untava amb un tubet francès que volia dir: bany de sol. No era una definició apropiada. Als mots encreuats no l'haurien posat. El bany es podia fer al sol, no pas de sol. En realitat era un bany de crema. La publicitat, jo ja ho sabia, preferia la suggestió a l'exactitud. Era una olor encertada damunt seu.

–Caram, escriptora, aleshores saps com són els grans, com actuen. Jo també ho sé, però no he escrit res, no vull que s'adonin que els he descobert.

–No sé res dels grans, no m'importen, jo escric històries d'animals. N'estudio el comportament: amb el cos tenen converses llarguíssimes que a nosaltres ens duren una hora i encara ni ens entenem. Miro de fer com ells, de no desaprofitar el temps.

La seva mare venia cap a nosaltres. Per reacció de bona educació em vaig posar dret i vaig dir:

–Bon dia, senyora, em dic...

La dona es va esforçar a somriure i va passar de llarg per l'escala.

–Has fet com el cadell del llop –va dir ella.

–No he malgastat temps?

–Els animals se saluden molt. I ara et saludo jo.

Es va aixecar i va seguir la seva mare. Em vaig girar cap a la mà que aguantava el polo. Fos, aguantava un pal buit.

El papa era als Estats Units. Quart fill d'una americana que havia vingut a Itàlia a començament de segle, n'havia heretat el reclam d'aquell lloc. S'havia casat amb un napolità, un avi desconegut que surt molt seriós a alguna fotografia, no somriu a cap. El papa havia desitjat Amèrica des de petit. Per Nadal arribava una caixa amb regals que enviava una àvia que no veuria mai. Aquelles joguines duraven tot l'any. Amèrica era aquella caixa i la llengua de la seva mare. A l'edat en què hi hauria pogut anar, hi havia hagut la guerra feixista contra els Estats Units.

Per no haver de lluitar contra la seva sang s'havia enrolat, ell, napolità, al cos dels alpins, destinat a Albània. L'arribada dels americans a Nàpols l'havia decebut força. Manaven els italoamericans, Charles Poletti i els altres, eren la Little Italy, no pas Amèrica. Quan els sentia dir «paísà» li venien esgarrifances. Tenia les prestatgeries plenes de literatura d'allà baix. Jo també me la llegia, m'agradava, anaven al gra, res d'intros-

pecció sinó relats d'homes i d'espais. Estaven fets per a la velocitat i la feina. Ell es considerava americà al cinquanta-u per cent. Des de petit feia col·lecció de segells de la correspondència entre la mare i l'àvia. El més bonic representava l'illa de Terranova, avantguarda per a qui ve de l'Atlàntic. Aquell oest li havia concentrat els desitjos.

Aquell estiu finalment era allà baix: a Nova York. Sota el para-sol, hi faltava la seva energia. M'arrossegava pels peus fins a l'aigua, jo tenia el temps just de deixar el bolígraf i la revisteta d'enigmística abans de ficar-me al mar enganxat al pare. M'esquitxava, em feia anar a sota aigua, se'm carregava a les espatlles i des d'allà em llançava amunt. Jo acceptava aquell rebull que em justificava: cap altre joc no se li podia comparar. Era l'únic pare que actuava així, cap altre no es deixava anar amb els fills en llibertat, com a iguals. Feia un cert escàndol i enveja.

Aquell estiu no m'arrossegaven pels peus, em quedava sota el para-sol llegint qualsevol cosa escrita.

A la platja, també hi faltava la catapulta disparada de la meva germana. La nostra formació estava més que migpartida sense l'energia explosiva d'aquells dos.

Jo duia una postal que havíem rebut de Nova York. Amb el pal del polo fos a la mà vaig pensar que l'endemà la podia ensenyar a la noieta.

–El meu pare és als Estats Units. Ell diu Amèrica, però jo prefereixo dir el país, perquè també hi ha l'Amèrica del Sud.

–Què hi ha anat a fer? D'emigrant?

L'endemà, a les onze, després del ferri, ens vam trobar al graó. Jo vigilava més el polo. Abans, al parasol, només ens havíem dit hola amb un cop de cap.

–No, hi ha anat amb avió. Però està buscant feina. S'hi estarà nou mesos, la durada del visat. Si fa fortuna, ens avisarà perquè hi anem.

Havien calgut un munt de papers timbrats al consolat, també es necessitava un afidàvit procedent dels Estats Units i al final faltava el *security check*, els antecedents polítics. El papa després de la guerra havia viscut a Roma i es necessitava l'informe d'aquella prefectura. Quan aquest informe ja havia arribat, les altres formalitats van ser les fotos al consolat, de cara i de perfil, les empremtes digitals i les vacunes. Els Estats Units filaven molt prim amb els estrangers. En canvi, als refugiats que aquells anys passaven per Itàlia

no se'ls demanava quasi res, perquè aquí no s'hi volia quedar ningú.

En aquell temps els avions que anaven als Estats Units feien escala a Irlanda i des d'allà s'enfilaven per sobre de l'oceà Atlàntic a cinc mil metres d'altitud, ara volen al doble.

–Us escriu des d'allà? Què explica?

–Ha anat a veure el *Guernica*, el quadre de...

–Ja ho sé, explica, no malgastis temps.

A mi em semblava que en teníem de sobres, que si algú n'anava curt, n'hi podíem regalar. Sí, és clar: es pot fer un paquet amb el temps a dins, i regalar-lo per Nadal? En tenia un piló, el meu i a més el que hi havia als llibres. Però devien tenir raó ella i els animals de no malgastar el temps. El que t'ha estat atribuït dura com el que no malgastes, la resta es perd.

–Va, explica, afanya't.

–Ei, ja ho provo, perdona, no estic acostumat a parlar.

–Està bé, els animals també fan servir poc la veu, a part dels gossos, i no els aguanto.

–Ell és mig americà, la seva mare va néixer als Estats Units però es va casar a Nàpols. No hi va tornar mai.

–És morta?

–No, l’anem a veure el diumenge.

–És la que llegeix els llibres policíacs en un dia?

–No, aquella és la mama de la mama.

Vaig veure la senyora que venia cap a nosaltres, m’anava a aixecar, ella em va retenir, va alçar el cap i va fer que no a la seva mare amb el coll, d’una manera tan brusca que la dona es va aturar i va girar cua.

–Continua.

–Escriu que Nova York fa pudor de gasoil i de tabac. Va veure una pel·lícula amb en Montgomery Clift i l’Elizabeth Taylor. Va entrar a Central Park i va veure prats dins de la ciutat. A Nàpols, a la Villa Comunale, l’herba fa temps que no hi creix. Després va anar a Long Island, en un restaurant va trobar cambrers de Gènova. Va anar a peu a Brooklyn i va passar per sota la casa on vivia la seva àvia, la que enviava una caixa de regals per Nadal. I després va pujar a dalt d’un gratacel.

–L’Empire State Building?

–Aquest, sí.

–I el puma l’ha vist?

–La pluma? Em pensava que al Nord ho dèieu diferent.

–Quina pluma? El puma, el lleó de les muntanyes.

–No, això no ho posa.

–Potser l’ha vist, l’ha trobat i no us ho diu perquè no us espanteu.

–Jo em crec el que veig escrit. Parlant es diuen moltes mentides. Però quan algú ho escriu vol dir que és veritat.

–No hi havia pensat, tens raó. Quan escric històries d’animals, només fan coses de veritat.

–Encara que escriguis que un ase vola?

–No escric estupideses, però si escric que he vist una papallona que anava a peu, és veritat. Em creus?

–Sí, però prefereixo veure-ho escrit.

La seva mare va tornar a venir cap a nosaltres. Ella es va posar dreta i jo també, per apartar-me i deixar més lloc a l’escala de fusta. Al voltant, uns noiets m’escarnien. Vaig mirar-los i van riure. A la paret de les casetes de bany vaig veure escrit amb guix que estimava la noietta, hi havia els nostres noms. Amor? Dos que parlen asseguts? No sabien res d’aquell verb que provocava tants maldecaps a les novel·les. Em van venir ganes d’esborrar-ho, després m’hi vaig repensar. Quan se sent malparlar, val més enfotre-se’n. La meva mare deia una dita, quan sentia parlar malament d’algú: «A cavall flastomat lo pèl li lluu».

La mama a la platja fuma i llegeix el diari, de dalt a baix. Vol saber què passa al món, sobretot a Amèrica. Quan es va a banyar la miro, vigilo que no passi res. No es vol banyar amb mi. Quan torna em poso a llegir de nou. La noieta em mira. Li corresponc, però no trec l'ull de la mare, quan és a l'aigua. No deixa veure que troba a faltar el pare, o potser no l'enyora. Llegim junts les cartes. L'última explicava que s'havia banyat a l'oceà, onades que rebotien per terra, marea alta que en mitja hora cobreix centenars de metres. Aquí puja centímetres. Allà tot és exagerat per vocació.

A l'hora del polo ens hem assegut als nostres graons baixos i han vingut els noiets a jugar a pilota. Havien posat la porteria entre els pals, he entès que em volien clavar pilotades. Ens apuntaven expressament a nosaltres. He canviat de lloc per protegir la noieta. Amb un braç he parat dos xuts, després un de dolent ha anat a parar al bar. Ha baixat el vigilant de la platja i els ha fet fora, amb ell no s'hi valen bromes. He entès que aquells noiets me la tenen votada, són més grans, almenys tenen un any més. A escola hi ha antipaties, no m'hi fixo, però aquí em sap greu per ella, que no hi pinta res.

Em parla d'animals. L'hipopòtam camina per sota l'aigua i allà sota fa les seves assemblees. Al fons del riu decideix què ha de fer en terra. Allà sota és més lleuger i té les idees més bones. Quan entra a l'aigua fa fugir els cocodrils. M'ha deixat bocabadat perquè els cocodrils fins i tot fan por als lleons. Ella diu que els hipopòtams són més forts. Li he preguntat si ha escrit aquesta història. M'ha dit que sí. Em pregunta pels peixos. Parlo de la morena, que té la pell al revés de la del lleopard, les taques són grogues sobre el fons negre. Si mossega, estreny les mandíbules com unes tenalles i no les separa ni que es mori. Parlo de l'aranya, que s'està sota la sorra del mar i té una espina verinosa a l'esquena. És molt dolorós posar-hi el peu a sobre. A mi em va passar i em feia mal el peu i el cos i fins i tot el cap. El vigilant de la platja va dir a un nen que fes pipí sobre el meu peu. El nen no volia, l'hi feia vergonya, però amb el vigilant poca broma de manera que va fer el pipí calent sobre la planta del meu peu. Jo estava estès de bocaterrosa i no vaig veure res.

Ella m'escolta i no riu, això m'agrada perquè és una escena que normalment diverteix els qui la senten i no han conegut l'espina de l'aranya. A poc a poc el dolor es va calmar. El papa em va dir que el pipí porta amoníac, que és el que fa efecte. Ella escolta atentament,

se li acosten les celles marrons, es fica el llavi de dalt una mica a la boca. La miro i no em giro cap aquí i cap allà, la miro fixament mentre parlo. Ella també hi sent amb els ulls. Ha volgut saber on és la platja dels pescadors i el moll on tiro la llinya a la tarda. Es vol orientar, no em pregunta els carrers sinó els punts cardinals.

–El moll és al sud, la posta és a l'esquerra.

Després ens diem adéu.

He anat a banyar-me un últim cop. Un dels noiets dels cops de pilota, un de grassot, m'ha vingut al darrere. He sentit que deia als altres: «Ara li faré beure aigua». No he reulat cap al para-sol, he baixat fins al mar. S'ha tirat de panxa i venia cap a mi, nedava picant amb els braços a l'aigua. M'he girat d'esquena i he nedat tal com havia après a la piscina. Estic entrenat, no em podia atrapar, tenia treballs a seguir-me i ha tornat enrere. Jo he nedat fins a una caleta i he tornat al para-sol a peu. La mama ja estava a punt i m'ha escridassat. Em deixa córrer lliurement per l'illa però sense saltar els horaris. He demanat perdó, li he agafat la bossa de la platja i hem anat cap a casa, dues habitacions de lloguer, arran de mar.

Havent dinat m'agrada pescar amb el salabret, furetejo entre els esculls. A aquella hora la mama descansa. Són hores roents, l'aire xerrica de calor i de cigales. Vaig descalç, sota els peus a l'estiu creix una sola que no sent cremades. Igual que a les mans dels forners.

A l'hora que es desperta li faig el cafè, després torno a sortir.

[...]